

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deložniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo do srede opoldne.

Štev. 48.

V Mariboru, dne 26. novembra 1903.

Tečaj XXXVII.

Naši deželni poslanci.

II.

Deželni zbor štajerski je dovolil v zadnjem zasedanju 8 milijonov kron, da se zida nova deželna bolnišnica. Ne rečemo, da bi se morali naši poslanci upirati temu predlogu, čeravno so v opoziciji; kadar se gre za uboge bolnike, nehajo vsa nasprotstva. A nekaj drugega smo pričakovali, da bodo naši poslanci ob tej priliki razkrili pred javnostjo, namreč, kako ravna naš deželni odbor s slovenskimi zdravniki. V deželni bolnici je v službi 20 zdravnikov, a vsako desetletje se komaj posreči, da dobi Slovenec mesto sekundarija, katero pa seveda mora kmalu zapustiti, ker ni upanja, da avanzira. V deželni umobolnici je nastavljenih sedem zdravnikov, a med njimi nobenega slovenskega zdravnika. V bolnišnici in umobolnici je mnogo slovenskih bolnikov, a zdravniki ne razumejo njih jezika! Na Sloven. Štajerskem je osem bolnic čezroma hiralnic, na njih službuje 15 zdravnikov, a med njimi samo eden Slovenec. Naši slovenski zdravniki so iz deželnih služb po mestih in večjih trgih izključeni! A še za mesta okrožnih zdravnikov po priprostitih vasih se morajo poštno potegovati, da ne pride na ta mesta kak nemški varovanec deželnega odbora! To je znana reč, in to bi gospodje poslanci lahko opomnili ob tej priliki, kajti za novo bolnišnico v Gradcu bodo tudi Slovenci morali odšteti par milijonov davkov!

Če nadalje premotrujemo deželnozbornsko zasedanje, pogrešamo tudi, da bi deželni po-

slanci posvetili posebno pozornost na naše ljudsko šolstvo. Seveda ne zahtevamo pri sedanjih razmerah druge pozornosti, nego na narodno vprašanje v našem ljudskem šolstvu. Velika napaka slovenske javnosti in posebej slovenskih poslancev je, da se tako malo brigajo za narodnostne odnose v spodnještajerskih ljudskih šolah. Štajerski Slovenci v zadnjih letih zelo nazadujemo v tem oziru in kar je najhujše, se niti ne zavedamo več prav tega nazadovanja ter ne organiziramo nobenega odpora. Nesmisel, da bi se v ljudskih šolah vršilo poučevanje tujh jezikov, še najde vedno zagovornike, da i med Slovenci samimi je vedno več zagovornikov. Pred pohajanjem dvojezičnih šol zaropotamo sicer ob priložnostih nekoliko, toda s kakim vspehom, dokazujejo ravno različna poročila nemških listov v zadnjem času, ki so z obiskom nemških šol od strani Slovencev popolnoma zadovoljna. To je slabo znamenje za bodočnost; kajti to se pravi, da bomo imeli še tudi v bodoče dovolj nemških tatarije in premalo odločnih narodnih značajev.

Deželni poslanci naj bi torej pobijali zastarele ukaze, da se mora v vseh spodnještajerskih ljudskih šolah poučevati tudi tujščina. [Za poučevanje našega ljudskega šolstva v tem oziru, naj to mimogrede omenimo, bi bilo zelo dobro, da bi dobila slovenska javnost natančno statistiko o gospodstvu tujščine v spodnještajerskih šolah. V zadnjem Pedagoškem Letopisu je priobčil sicer ravnatelj Nerat zelo zanimivo statistiko o spodnještajerskem ljudskem šolstvu, a za politika je vendar pomanjkljiva. — Manjka odgovora

na vprašanje: V kolikih šolah je tujščina neobvezen predmet in s katerim šolskim letom se začne, koliko ur v tednu; v kolikih šolah je tujščina obvezen predmet, s katerim letom, koliko ur; v kolikih šolah je slovenski jezik v vseh predmetih prva leta slovenski, pozneje v nekaterih predmetih slovenski, v nekaterih tujščina, od katerega šolskega leta naprej, v katerih predmetih tujščina; v kolikih šolah je učni jezik v vseh predmetih le prva leta slovenski, pozneje tujščina, od katerega šol. leta naprej tujščina; v kolikih šolah je tujščina učni jezik, slovensčina obvezen, neobvezen predmet, ali pa če sploh slovensčina kot predmeta ni. Statistika s temi vprašanji in odgovori na nje bi nam še le prav predočila bedno, obupno stanje našega spodnještajerskega ljudskega šolstva!]

Slovenski deželni poslanci bi že davno morali zahtevati, da se šole Kaplja, Sv. Duh na Ostrem vrhu, Sadkagora ob Muri, Velka pri Mariji Snežni, Sv. Ana na Krembergu izločijo iz okrožij sedanjih okrajnih šolskih svetov in še priklopijo spodnještajerskim. Te šole nadzorujejo sedaj ljudje, ki niti besedice ne znajo slovenski.

Kjer nimamo slovenskih šol, naj se ustanove minoritetne šole. Do tega imamo Slovenci po trgih in mestih ter v obmejnih krajih vso pravico, in na to pravico se je treba opirati ter jo neprenehoma povdarjati — tudi v deželnem zboru. Škodilo tudi ne bi, ako bi naši poslanci v vsakem zasedanju zahtevali, da se predloži postava, po kateri smejo učenci samo take šole

Listek.

Prisega v večnost.

(Resnična pripovedka; prevel Ivan Vuk.)

(Konec.)

Tukaj obdržim konje, da stopajo v koraku in se ozrem na Evalda. Kaj se je zgodilo? To niso bile moje sanje? Evald se je zopet vsedel in zakril obraz.

»Kaj se vam je pripetilo, gospod Evald«, ga vprašam.

»Nič«, odgovori mi komaj slišno. »Nekoliko omotice!«

Čez nekaj časa me vpraša, ne da bi si odkril obraz: »Kaj ste videli in slišali?«

»Nič«, odgovorim smešljaje, »kakor nemir konjev, ki bi nama skoro vrat in voz polomili.«

»Kaj je bilo konjem?«

»Tega ne vem!«

»Ne?« odgovori zamolklo. »Hm! strašno, vendar, vendar! — dalje, dalje! — domov, domov!« govori pretrgano in komaj slišno ter se nasloni nazaj.

Jaz požnem konje in kmalu smo pred hišo. Evald stopi hitro z voza in ne da bi rekel »lahko noč«, odide v sobo. Kolikor sem opazil, bil je smrtno blede.

Zahvalil sem Boga, da sem prišel domov z zdravo kožo.

Drugo jutro je bilo moje prvo, da vprašam po Evaldu. Ker ni nikdo ničesar o njem vedel in ga še ni nikdo videl, in ker sem mislil že oditi, sem šel k njemu. Njegova žena, ki je bila razumna gospodinja, vendar vse drugega mišljenja, kakor njen soprog, mi stopi prestrašena nasproti in me vpraša: »Moj Bcg, kaj se je včeraj zgodilo?«

»Ali je gospod Evald bolan?« vprašam nestržno.

»Brez dvombe! Prišel je pozno domov ter se podal, ne da bi me pogledal, v svojo sobo in se zaklenil, kar ni bila njegova navada. To me je vznemirilo, da sem poslušala. Slišala sem glasove, ne da bi kaj razumela; vsekako je moral govoriti sam s seboj, ker ni bilo nikogar pri njem. Tudi bolesterne vzdihne sem slišala, potem je bilo vse tiho. Danes trkam na vrata, kar slišim, da je hodil sem in tja. Zato nisem upala. Znabiti odpre vam.«

Kaj se je medtem z Evaldom zgodilo? Ali je oni mrlič rešil svojo prisego? Potrkam na vrata, pa nihče se ne oglasi. Ko sem ga še brezuspešno parkrat poklical, sem odšel. Tako sem odlagal moj odhod v domovino od ure do ure, da je nastal večer, ne da bi se Evald dal videti.

Ker ni bilo Evalda še drugi dan nič na

spregled, odpremo zvečer vrata s silo. Evald je ležal oblečen, kakor je bil včeraj, smrtnobled, skoro brez življenja, na divanu. Bil je v nezavesti in čez dolgo časa je zopet odprl oči. Vendar te oči, dasi so se čudno blisčale, niso spoznale in videle nikogar. Poklicani zdravnik je konstatiral umobol ter je ostal celo noč pri njem.

Divje fantazije, bolesterne vskliki so se mešali z nerazumljivim govorjenjem Evalda. Zdravnik si ni vedel pomoči. Ker je bil Evald še včeraj zdrav, me vprašuje zdravnik: »Vi ste ga spremljali v M., ali niste ničesar opazili na njem, kar bi povzročilo tako čudno, naglo bolezen?«

Čutil sem se dolžnega vkljub obljubi, da bom molčal, izpovedati kar vem, in to v prid njegovemu zdravju.

Zdravnik me je pazno poslušal in potem dejal, hvaležno mi stisnivši roko: »Ako je le mogoča rešitev, je mogoča le s pomočjo te izpovedbe. Vendar bodo prej pretekli tedni in meseci!«

Drugo jutro sem vzel slovo tudi od ubogega prijatelja in odšel. Svak mi je obljubil, da mi piše, kako se bo bolezen obrnila.

Za štiri tedne dobim pismo, da je Evalda med tem časom vedno napadala mrzlica in je visel med življenjem in smrtjo. Sedaj je mrzlica odjenjala in zdravnik ima upanje,

obiskovati, katerih učni jezik razumejo.

S svojimi predlogi za različne šole slovenski poslanci niso imeli sreče. O zahtevah meščanske šole v Žalcu in v Sevnici in o kmetijski šoli v celjsko-šoštanjanskem okraju se nemška večina ni hotela prenegliti, ona še hoče dalje študirati. To se pravi, predlogi so pokopani. In naši poslanci so bili dovolj hladnokrvni, da so tiho in mirno prisostvovali temu pokopu! O zimski kmetijski šoli na Cvenu se sploh ni hotelo dati nobeno pojasnilo. Zakaj se tudi letos ni stavil predlog za meščansko šolo v Št. Juriju ob juž. žel., ki je dal svoječasno najbližji povod za abstinenco? Slovenski poslanci so bili pravzaprav dolžni, staviti ta predlog, da pred javnostjo pokažejo svoje vedno enako stališče in svojo neustrašenost.

S tem smo pri koncu! Na manj važne zadeve se nočemo ozirati. Gotovo ni v celem spisu besedice, ki bi mogla katerega poslanca razžaliti. Mirno in stvarno, kakor smo obljubili, smo izpovedali, česar smo v zadnjem deželnozbornem zasedanju od strani slovenskih deželnih poslancev pogrešali. Da bi koristilo slovenski stvari!

Državni zbor.

Dunaj, 24. nov. 1903.

Dr. Körber in Ogrci.

Naši ogerski zavezniki so zadnje mesece sem zahtevali od svojega kralja in našega cesarja, da se ogerska vojna loči od avstrijske. Na Ogorskem bi smeli bivati le ogerski vojaški polki; poveljni jezik za njihove vojake naj bi bil mažarski. Po tem takem bi mi Avstrijanci morali plačevati še za mažarsko vojsko in za to, da se ogerski Slovani še huje pomazarijo, kakor do sedaj. Vsega sicer Mažari niso dosegli, kar so želeli; a dovolilo se njim je mnogo, premnogo!

Ko se je sešel avstrijski državni zbor 17. novembra, je prav po nepotrebnem trdil naš ministerski predsednik Dr. Körber, da to, kar se je dovolilo Ogrcem, ne ovira jednote pri naši skupni armadi. Ogrcem pa ta beseda Dr. Körberja niti ni bila po volji. Planili so v svojem državnem zboru čez tega ne le poslanci, temveč ogerski ministerski predsednik grčl Tisza sam ter mu odkazali vsako pravico vtikati se v ogerske zadeve.

Vsi nemški poslanci našega državnega zbora so na to vložili vprašanje na ministerskega predsednika, v katerem trdijo, da ima Avstrija tako dolgo pravico, vtikati se v skupno armado, dokler moramo prenašati za

njo dve tretjini vseh stroškov. Ministerski predsednik Dr. Körber je v istem zmislu odgovoril v seji 20. novembra ter naglašal, da bo pravice Avstrije branil, kakor častnik brani svojo zastavo. Nemci so mu ploskali, Čehi pa piskali.

Za koroške Slovence.

Žal, da se ni posrečilo v državni zbornici doseči skupno postopanje vseh Slovencev v korist našim bratom na Koroškem. Napredni Slovenci z dr. Ferjančičem na čelu, so vložili lastni nujni predlog, preden so se pogajanja med »Slovansko zvezo« in »naprednim klubom« doglala. To je storil dr. Ferjančič proti volji dr. Tavčarja. Dr. Ferjančičev nujni predlog je dobil številko 100, to se pravi, pred njegovim predlogom se bo razpravljalo o 99 drugih predlogih, ki so bili vloženi pred njegovim. Med temi je 66 čeških in 33 nemških nujnih predlogov. Nemci so namreč sklenili, obstrukcijo pobijati z obstrukcijo, nekako hudiča izganjati s hudičem. Pri teh razmerah je Ferjančičev nujni predlog brez vsakega pomena, ker v tem letu še v razpravo ne pride. Zato je »Slovanska zveza« sklenila, vložiti ostro interpelacijo na ministerskega predsednika kot vodjo pravosodnega ministerstva, v kateri se na drobno naštejejo vse krivice, katere se godijo na škodo koroškim Slovincem pri tamošnjih sodiščih. To interpelacijo podpišejo tudi Čehi. Zraven tega bo zastopnik »Slovanske zveze«, dr. Ploj, v seji 24. novembra, ko pride na vrsto kot govornik glede dr. Körberjeve politike, pojasnil krivično postopanje koroških sodišč proti tamošnjim Slovincem.

„Slovanska zveza“ in vlada.

V seji 24. novembra je dr. Ploj v imenu »Slovanske zveze« ostro ožigosal ministerskega predsednika dr. Körberja. Kazal je na nevspehe Körberjeve politike. Ta mož je prevzel pred 4 leti vodstvo vlade z namenom, da napravi red v zbornici in mir med avstrijskimi narodi. Njegov namen je bil tudi, napraviti Avstrijcem ugodno pogodbo z Ogrci. Vsi ti nameni dr. Körberja so se izjalovili. V zbornici ni reda, ampak divja obstrukcija, kakor poprej; med avstrijskimi narodi je velika nezadovoljnost; za Avstrijo pravične nagodbe z Ogrci ne more skleniti. Ker je ministerski predsednik 17. novembra tudi izjavil, da hoče skazovati pravico na vse strani, ga je dr. Ploj prijel posebno pri tej njegovi besedi. Pod njim kot vodjem pravosodnega ministerstva se godijo Slovincem najhujše krivice. V čisto slovenske pokrajine se nastavljajo samo le nemški sodnijski uradniki. Na Koroškem nočejo sodišča več obravnavati

s Slovenci v slovenskem jeziku. V dokaz te trditve je navedel Dr. Ploj dva sodnijska slučaja, ki bijeta v obraz vsaki pravici. Z določbami nekdanjih pravosodnih ministerstev v roki je dokazal govornik, kako nepostavno je ravnanje koroških sodišč. Ugovarjal je dr. Ploju koroški nemški poslanec z slovenskim imenom Orač, češ, da so Slovenci na Koroškem sami s takim postopanjem sodišč zadovoljni. Dr. Ploj je priznal, da če vpraša sodnik koroškega Slovence: razumeš nemški? — da Slovenec na to odgovori: »da«, da se prikupi sodniku; a postavno ravnanje to ni.

Ker je dr. Körber moledoval pri zbornici, naj popusti obstrukcijo in se poprime potrebnega dela, je odgovoril dr. Ploj rekoč: Take besede so prazne fraze. Vlada naj ne obeta samo pravice, naj jo tudi deli na vse strani; vlada naj ne dela samo to, kar odobravo Nemci, temveč, kar zahteva pravica in postava. Dr. Plojev govor se je sprejel z velikim zadovoljstvom ne le od strani članov »Slovanske zveze« temveč tudi od Čehov.

Dopisi.

Z Velke Kape. (Puščavnikovo opazovanje.) Gospod urednik, Vi se gotovo čudite napisu, ker odtod še niste dobili poročila. Na tihem Vam povem, da je krasen razgled po letu tukaj. Celó v nemškem Gradcu poznajo Veliko Kape, a samo imena ne poznajo pravega, ker imajo baje na razvidniku na »el spergu« napisano: »Grosse Haube«. Tako mi je pripovedoval Onegov Remič. Pozna jesen je, sem si mislil, treba bode zopet nekaj malenkosti za zimo. Poprej sem včas prikreval v Slovenjgradec, da sem si kaj priskrbel, pa dim od velikega požara me je porinil na drugo stran Kape proti Ribnici, še bolj pa nemčurski duh, ko se je nekdo iz Slovenjgradca v nemškem časniku širokoustil, kako je to le nemško mesto. Hoteli so baje že ime prekrstiti ter so v ta namen naprosili za botro »Südmarko«, ko je tam zborovala, pa se še niso mogli pri imenu zjediniti ter so pustili za zdaj še nerešen »Slovenjgradec«. Na to stran gore je lep razgled. Nastavil sem tisti »rešpetlin«, katerega mi je posodil puščavnik iz Golovebuke, ter sem videl tam v ribniškem Št. Janžu greti se na solncu na več krajih ptujskega kljukca ali »giftno krotó«. Ko sem šel v Ribnico na Uršlov sejem, mi je tista jezična »Špela« pripovedovala, da so v Janževem vrhu dobri kmeti pa tudi zavedni. Sem si pa mislil, škoda za nje, da se s to

da se bo obrnilo na bolje ter je zapovedal popolen mir in da ga ne spominjajo na bolezen.

Torej je upanje, da ozdravi! tega sem se iz srca veselil.

Čez nekaj časa mi javijo, da ozdravljenje napreduje, da pa je duševno bolan in ne more drugega govoriti, kakor: »Gorje! proč, proč!« Zato pa je zdravnik ukazal, da mora bolnik kraj spremeniti in iti kam, da se raztrese.

Evalda so torej spravili v živahno mesto G. in ga tako odtegnili mojim očem, da nisem več zvedel o njem.

Medtem sem nekega dne zapazil notico v nekem časniku, katera me je razburila.

Ta je poslana iz M. Pretresljiva nesreča je zadela spoštovanega tovarnarja Lekolda, izdelovalca pušek. Poskušal je močno puško s svojimi prijatelji, katero je mislil poslati na razstavo. Ko je poskušal moč te krasne puške, razletel se cev in zdrobil celo desno ramo omenjenega gospoda in to na tak čuden način, da si ga ne more nikdo raztolmačiti. Razmesarjena rama se je morala odrezati in še se dvomi, ali bo mogoče ohraniti priljubljenega gospoda pri življenju. Pretresljiv je bil nesrečneža njegov dušni mir, akoravno je trpel grozne bolečine, in ko je prišel zopet k zavesti, rekel je čudne besede: »Že prav,

to je roka prisege, za katero je on prijel!« To je rekel, drugega pa ni bilo spraviti iz njega in niti njegovi sorodniki niso imeli ključa do te skrivnosti. In prej tako vesel mož, je sedaj molčeč in najraje sam.«

To časniki v mojih rokah in meni tujcu, v daljnem kraju, je znan ključ do te skrivnosti. Kake misli so mi šle po glavi! Nekaj dni pozneje zvem, da je Lekold umrl.

Tek časa in ker sem odpotoval na drugo univerzo, študiranje, izpiti in druge reči, je povzročilo, da sem pozabil na nočno vožnjo, »šepetajočo smreko« in nesrečne ljudi.

Pretekla je dolga vrsta let, ko sem bil uradno poklican, da obiščem blaznico v D. Predstojnik in zdravnik, s katerim sem se poznal že dalje časa, mi pripovedujeta pri kupici vina o njunih čudnih bolnikih in med njimi tudi o nekem posestniku, ki je nezdravljiv že precej let v tem zavodu. »On je miren«, pripoveduje zdravnik, »le včasih se stresa pred neko domišljavo prikaznijo in začne nekaj govoriti, česar nikdo ne razume in če ga tedaj kaj vprašamo, postane besen in kriči: »Prisega — da — on jo je držal! — idi proč, ti si strašen!« in pri tem omedli. Vsi poskusi, da bi kaj več zvedeli, so zastoj.«

Brez sapa sem poslušal. »In ime?« vprašam hitro.

»Evald!«

»Evald! torej res!« vskliknem presenečen.

»Kaj, ti ga poznaš?«

»Prej sem ga poznal. Ali ga lahko vidim in z njim govorim?«

»Seveda, ako želiš. Sedaj je na vrtu. Vendar on ne govori z nikomur, niti z menoj ne.«

Napotimo se na vrt, v drevoredu nam pride nasproti popolnoma siv starček, katerega bi ne poznal, ako bi mi zdravnik ne rekel, da je to isti. Kar streslo me je, ko zagledam to postavo z belimi lasmi in povešeno glavo.

»Gospod Evald, vaš znanec je tu!« reče zdravnik.

Evald ga gleda s široko odprtimi očmi, ne da bi se ozrl na me.

Do solz ginjen primem njegovo roko in rečem: »Moj ljubi Evald, ali me ne poznate več?«

Sedaj se stresa celo telo, rudečica mu polije celo obličje, pogleda me z žgočim pogledom, potegne z roko čez čelo, vzdihne globoko in se divje nasmeje. Potem reče žalostno in ob enem grozno: »Prisega! — prisega! — proč, proč! domov!« in s silno močjo me vrže na stran in odbeži po vrtu.

Lasje so mi vstali vsled groze, ko sem se ozrl za divje bežečim. »Kako? meni